

A tiszafa rovarvilága

Nincs könnyű helyzetben, aki a tiszafa rovarvilágáról akar írni... A legelvetemültebb (vagy leginkább polifág) rovar is lefordul róla, hiszen a piros, húsos magburkot leszámítva minden része mérgező. Ha az ember végiglapozza az erdővédelemmel foglalkozó könyveket, a *Taxus* nemzetség fajtái legtöbbször csak kivételként szerepelnek azon fajok között, amelyeken az adott rovarfaj NEM fordul elő...

Általánosságban igaz, hogy a hazai őshonos tiszafások esetén kártételről nem beszélhetünk. Csemetekertekben, faiskolákban néha-néha előfordul egy-egy faj, de aki feltétlen tiszafához kötődő rovar (kártételről itt sem nagyon beszélhetünk) akar látni, az inkább városi parkok, fasorok környezetében keresgéljen.

E bevezető után álljon itt néhány rovarfaj, amelyeket szerencsés (?) esetben megfigyelhetünk a tiszafán.

A gubacsatkák (*Eriophyidae*) közül néhány arra vetemedik, hogy a tiszafa tűin és hajtásain szívogasson... A tiszafa-gubacsatka (*Cecidophyopsis psilaspis*) az egyik ilyen faj. Az általa okozott gubacs inkább csak csemetekertekben, faiskolákban vagy sövénynek nevelt tiszafákon jelenik meg tömegesen. Főként rügyeken és hím virágkezdeményeken, ritkábban a nővirágú rügyeken. A végeredmény nem a hagyományos értelemben vett gubacs, hanem kezdetben egy túlelcsokor, ami később a hajtások megvastagodásához, torzulásához vezet.

Ugyanebbe a családba tartozik az *Epitrimerus gemmicoplus* nevű faj, amely szintén előfordulhat tiszafán. Érdekes módon gubacsot ez nem okoz, de különösen gyakori az előbbi faj által létrehozott gubacsokban.

Az atkák másik csoportjába (Lapos testű atkafélék – *Tenuipalpidae*) tartozik a *Pentamerismus taxi* tudományos nevű faj, amely esetenként más *Pentamerismus* fajjal (*P. juniperi*, *P. oregonensis*) kiegészülve szívogathat a tiszafa tűin.

A hajtásokon szívogat (a tenyészedőszakban a juharok levelén történő szívogatás után) a *Rhinocola aceris* nevű levélbolha.

Otiorhynchus ormányos kárképe (Fotó: Lakatos F.)

A pajzstetvek közül a polifág fajok, mint a *Parthenolecanium corni* is megjelenhet a tiszafán. De ha a pajzstetvekre jellemző képződményt látunk rajta, akkor nagy valószínűséggel egy másik fajjal, a *P. pomeranicum*-mal van dolgunk. Ez a faj kifejezetten tiszafa-specialista és ritkán fordul elő más fajokon. Elsősorban a hajtáson, de ha nagy számban jelenik meg, akkor a tűkön is megfigyelhető. Szívogatását gyakran követi feketés korompenész-bevonat, ami a tetvek nagy cukortartalmú ürülékén jelenik meg. A tenészedőszak során ivartalan szaporodással (szűznemzéssel) gyorsan képes nagyszámú utódot létrehozni.

A pajzstetvek között van több behurcolt, inváziós faj, amely vagy már jelen van hazánkban (pl. *Parthenolecanium*

fletcheri), vagy még csak Európában (*Dynaspidiotus britannicus*), de a tiszafa esetében potenciális kártevővé válhat.

A fák tövi részén, illetve a gyökerek talajfelszínhez közeli részein rágnak a gyalogormányosok (*Otiorhynchus sulcatus* és *O. crataegi*) álcái. Alapos szemlélő is igen nehezen találja meg őket, jelenlétükre utalhatnak a talajközeli hajtások sárguló tűi, vagy szintén a talajközeli tűkön megfigyelhető csipkésedés. A szübogarak közül egyedül a fekete gyökérszűrő (*Hylastes ater*) jegezték föl, hogy a tiszafán esetleg előfordulhat.

A gubacsszúnyogok közül a tiszafa-gubacsszúnyog (*Taxomyia taxi*) tipikus gubacsképző a tiszafán. Szereti a különböző kertészeti változatokat is. Az articsókára hasonlító gubacs a második évben fejlődik ki szembetűnő méretűre. Az álcák egy (kisebb) része még abban az évben kifejlődik, ekkor a tipikus gubacsképzés is elmaradhat. A populáció zöme azonban a következő év augusztusára alakul ki. Ennél a fajnál többször is megfigyelték, hogy amíg a természetes/őshonos állományok károsítása minimális, addig a kertekben, parkokban gyakori. Néha a gubacsatkákkal együtt is előfordul, ilyenkor a kár mértékét a különböző típusú gubacsok alapján lehet meghatározni.

Az eddig írt, az év fáján előforduló rovarokról szóló összeállításokat azzal szoktam befejezni, hogy az adott fafaj gazdanövényként milyen jelentős mértékben járul hozzá a hazai rovarvilág változatosságához. A tiszafáról ezt nem lehet elmondani. Méreganyag-tartalma, rendkívül kemény fája csupán néhány rovarnak szolgál táplálékkul.

Az év ökoturisztikai létesítményei

„Az év ökoturisztikai létesítménye 2011” cím elnyerésére kiírt pályázat ünnepélyes eredményhirdetésére, 2011. szeptember 27-én, a Turizmus Világnapján került sor Budapesten, a Gerbeaud Cukrászda Arany Szalonjában. A díjakat a VM képviselőiben dr. Rácz András helyettes államtitkár, az NGM képviselőiben dr. Nemes Andrea főosztályvezető, a Magyar Turizmus Zrt. képviselőiben Horváth Gergely vezérigazgató adta át. A két kategóriában

összesen 22 db pályázat érkezett be, melyből kategóriánként 3-3 helyezést hirdettek. Az ökoturisztikai látogatóközpont kategóriában az első helyezést a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Levendula háza lett, a második helyezést a Duna-Ipoly Nemzeti Park Szemlőhegyi barlangja kapta, a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. Lengyel-annafürdői Turisztikai és Természetismereti Központja pedig a pályázaton a III. helyezést érte el.

* NYME EMK EMVI